

Тетяна КОСТЮКЄВИЧ,
кандидат географічних наук
Владислав СОСНОВСЬКИЙ,
здобувач вищої освіти

Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова, Одеса, Україна

ВПЛИВ ТОРГІВЛІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЮ ПРОДУКЦІЄЮ НА НАВКОЛИШНЄ ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Створенню порівняльних переваг у галузі виробництва продовольства та ведення сільського господарства сприяє забезпеченість природними ресурсами, зокрема земельними та водними. У країнах із низькою забезпеченістю природними ресурсами та несприятливими для сільськогосподарського виробництва кліматичними умовами торгівля сприяє забезпеченню продовольчої безпеки та харчуванню як за кількістю продовольства, так і за різноманітністю асортименту на рівнях, що перевищують можливості внутрішнього виробництва.

На глобальному рівні торгівля та наявність порівняльних переваг підвищують ефективність використання природних ресурсів. Торгівля може сприяти і більш ефективному використанню земель у світі. Це відбувається, коли, завдяки торгівлі, сільськогосподарська продукція з країн з вищою врожайністю з гектара йде в країни, де продуктивність земель нижче. Так, за деяким оцінкам, торгівля зерновими культурами дозволяє щорічно економити близько 50 млн. га земельних ресурсів [1]. А так як у сільськогосподарському виробництві земельні та водні ресурси доповнюють один одного, то торгівля сприяє економії як землі, так і води.

Торгівля допомагає розподілити сільськогосподарське виробництво за тими регіонами, де кількість водних та земельних ресурсів, що використовуються на одиницю виробленого продовольства буде нижче. Глобальні виробничо-збутові ланцюжки створюють можливості для передачі технологій та можуть сприяти підвищенню продуктивності у сільському господарстві. Наприклад, за оцінками одного з досліджень, торгівля продовольством та сільськогосподарською продукцією може забезпечувати щорічну економію води у розмірі 40-60 м³ на душу населення [2].

У глобальному масштабі торгівля продовольством та сільськогосподарською продукцією може підвищувати ефективність земле- та водокористування, але іноді вона призводить до негативного впливу на довкілля. Так, відкритість глобальних агропродовольчих ринків може знижувати навантаження на природні ресурси, але виробництво продукції експорту загрожує негативним впливом на навколишню середовище, включаючи нераціональний забір прісної води, забруднення, втрату біорізноманіття, обезліснення та викиди парникових газів. Так, наприклад, у

період з 2000 по 2010 рік з вирощуванням великого рогатої худоби та виробництвом соєвих бобів та пальмової олії, тобто продуктів, що користуються стійким попитом на світовому ринку, було пов'язано 40 % вирубування тропічних лісів [3].

Негативні екологічні наслідки нерідко виникають у силу місцевих умов і через відсутність належних механізмів регулювання. Це говорить про те, що одними торговими заходами політики проблему впливу на навколишню середовище вирішити неможливо. Баланс економічних та екологічних завдань може бути забезпечений з за допомогою правил багатосторонньої торгівлі, наприклад передбачених механізмами СОТ (Світова організація торгівлі), та ці правила мають бути підкріплені національними заходами регулювання [4].

Розширюється також сфера дії торгових угод: тепер у них почали включати положення про охорону довкілля. Такі угоди передбачають стимули для впровадження стійких методів господарювання, застосування яких дозволяє виробникам отримати та зберегти доступ до ринків.

У правила багатосторонньої торгівлі та регіональної торгівлі угоди все частіше включають положення про довкілля, які, будучи юридично обов'язковими, можуть допомогти усунути негативні екологічні наслідки торгівлі. Як показують результати кількох досліджень, включення до РТУ (регіональні торгові узгодження) положень про охорону навколишнього середовища надає в цілому позитивний ефект з точки зору можливості усунення негативних екологічних наслідків торгівлі, якщо ці наслідки зумовлені місцевою специфікою [4].

Торгові угоди, що передбачають більш глибоку інтеграцію сторін, сприяють зближенню політики країн, що їх підписали з багатьох питань, включаючи екологічні. Як правило, вони передбачають створення конкретних механізмів для обговорення та контролю за виконанням зобов'язань, пов'язаних із охороною довкілля.

Торгові угоди можуть стимулювати партнерів до впровадження стійких методів господарювання, якщо положення про охорону навколишнього середовища мають обов'язкову юридичну силу, а торгівля між сторонами, що підписали ці угоди забезпечується наявністю добре розвинених інститутів, таких як процедури врегулювання суперечок та оцінки впливу на довкілля.

Список використаної літератури

1. Zhang J, Zhao N., Liu X., Liu, Y. Global virtual-land flow and saving through international cereal trade. *Journal of Geographical Sciences*. 2016. V. 26(5). P. 619–639. DOI: <http://dx.doi.org/10.1007/s11442-016-1289-9>
2. Tunietti M., Ridolfi L., Laio F. Charting out the future agricultural trade and its impact on water resources. *Science of the Total Environment*. 2020. V. 714. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2020.136626>.
3. FAO. The State of the World's Forests 2024. Forest-sector innovations towards a more sustainable future. Rome, 2024. URL: <https://openknowledge.fao.org/handle/20.500.14283/cd1211en>. (дата звернення: 10.10.2024).

4. Baghdadi L., Martinez-Zarzoso I., Zitouna H. Are RTA agreements with environmental provisions reducing emissions? *Journal of International Economics*. 2016. V. 90(2). P. 378-390. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jinteco.2013.04.001>.